

- Joh. Barth & Sohn. – Nuremberg, 2000-2013 роки. – Режим доступу: www.barthhaasgroup.com.
3. Рудик Р. І. Експортно-імпорتنі операції на ринку хмелепродукції / Р. І. Рудик, Т. Ю. Приймачук, Т. М. Рагошнюк // Економіка АПК, 2012. – № 8. – С. 103-108.
  4. Державна митна служба України звіти – «Зовнішня торгівля України із зазначенням основних країн – контрагентів» за 2004-2012 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/showstat>.
  5. Державна митна служба України звіти – «Сумарний обсяг імпорту та експорту по країнах у розрізі товарних позицій за кодами УКТЗЕД (тисяч доларів США)» за 2004-2012 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/cstat/fl1a/showstat>.

***Summary.** The author defines the main negative factors influencing the development of hop growing such as unfair competition, abuse by the domestic brewing companies of almost monopoly position in the market of the hop consumption in Ukraine which actually destabilizes the activity of the domestic hop producers, creates unpredictable situation in the internal agricultural market; the absence of the appropriate state export and import policy and support of the hop growing industry have not provided its promotion as a competitive direction in the agrarian sector of the economy of Ukraine which could be capable of providing not only the brewing industry of the state with the raw products, but also could create conditions for the budget increase of all levels; and inefficient customs policy, under the conditions of anticompetitive activity on the part of the brewing companies (which are mainly based on the foreign capital), increases the disbalance of the imported and domestic hop products, limits the access of the latter in the domestic hop market and creates the risks of the artificial raw hop products in the brewing industry.*

***Key words:** export, import, state policy, hop growing, hop products.*

УДК 369.011.4

Сус Л.М., аспірант

Подільського державного аграрно-технічного університету

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ НАЙБІЛЬШИХ АГЛОМЕРАЦІЙ УКРАЇНИ

У статті розглянуто питання підвищення конкурентного потенціалу промислових підприємств основних агломерацій України. Проаналізовано найбільші агломерації: Київську, Харківську, Одеську, Львівську, Донецько-Макіївську та Дніпропетровсько-Дніпродзержинську. Підвищення конкурентного потенціалу можливе в межах збільшення промислового виробництва, розвитку підприємницької ініціативи, встановлення конкурентних ринкових відносин.

***Ключові слова:** агломерація, промислова агломерація, промислове підприємство, конкурентний потенціал*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Агломераційні форми розселення є головними центрами економічних, політичних та соціальних відносин, осередками культурного життя населення, осередками інформації, розвитку ринкових механізмів господарювання, активізації функціонування підприємства і бізнесу, науки, інновації, людських ресурсів. Агломераційний спосіб життя запроваджує своєрідний агломераційний ефект, що в свою чергу посилює комерційну ефективність господарювання, підвищує конкурентно-спроможність виробництва, запроваджує наукове обґрунтування використання технологій, підвищує рівень інноваційності виробництва. Розвиток

промислового виробництва в сучасній Україні переживає складні та суперечливі процеси, викликані ринковими реформами.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій. Питанням розвитку промислових агломерацій присвячені роботи О. Гладкого, А. Пробста, М. Паламарчука, Л. Корецького, А. Хрушова, З. Іщука, У. Захарченко (розкрито система загальних закономірностей формування локальних територіально-виробничих комплексів). У роботах Б. Данилишина, М. Агафонова, М. Удальцової, А. Доценка, А. Степаненко, Р. Підгрушного подано економічні закономірності формування промислових агломерацій.

Формулювання цілей статті. Наша мета – проаналізувати підвищення конкурентного потенціалу промислових підприємств основних агломерацій України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Міська агломерація створює значну зону урбанізації, поглинаючи суміжні населені пункти; відрізняється високим ступенем територіальної концентрації різноманітних виробництв, насамперед промисловості, інфраструктурних об'єктів, наукових навчальних закладів, а також високою чисельністю населення; справляє вирішальний перетворювальний вплив на навколишнє середовище, змінюючи економічну структуру території та соціальні аспекти життя населення; має високий рівень комплексності господарства і територіальну інтеграцію його елементів [1]. Агломерація – це складне територіальне утворення. Серед вчених існують різні погляди щодо сутності агломерацій, причин їх надмірного зростання та розвитку. Класичним вважається погляд на агломерацію, як на локальну систему; розселення високої складності. Переважна більшість вчених-геоурбаністів стверджує, що агломерація – це компактне територіальне угруповання переважно міських та інших поселень, об'єднаних в складну локальну систему різноманітними інтенсивними зв'язками – трудовими, виробничими, комунально-господарськими, культурно-побутовими рекреаційними, природоохоронними, а також спільним використанням ресурсів певного ареалу [2].

Агломерації виникають навколо всіх міст мільйонерів і багатьох найбільших міст України. Причинами виникнення агломерацій в Україні є такі:

- концентроване зростання поселень навколо великих міст (Київська агломерація, Харківська агломерація, Одеська агломерація);
- злиття декілька населених пунктів, у результаті екстенсивного росту територій (Донецько-Макіївська агломерація).

Концентрація людських, виробничих, наукових, фінансових, інтелектуальних, інноваційних ресурсів та розвиток інфраструктури спричинює формування моноцентричної агломерації (Київ, Харків, Одеса, Львів). Біцентрині та поліцентричні агломерації характерні для районів інтенсивного розвитку сучасної важкої індустрії – Донецького і Придніпровського: Донецько-Макіївська, Дніпропетровсько-Дніпродзержинська.

Найбільшими агломераціями в Україні є Київська, Харківська, Одеська, Львівська, Донецько-Макіївська, та Дніпропетровсько-Дніпродзержинська агломерації.

Київська міська агломерація займає досить вигідне макророзташування, оскільки знаходиться в потужному вузлі комунікацій (як широтного так і меридіонального напрямків), завдяки чому відіграє важливу роль в політично-управлінському, економіко-господарському житті регіону. Київ знаходиться також на перетині геополітичних коридорів Європи та Азії. Участь Київської господарської агломерації у інтеграційних процесах Європи постає важливим та актуальним завданням розвитку нашої держави. В геополітичному відношенні, макророзташування Києва визначається як буферне, зв'язуюче між Східноєвропейським та Азіатськими полюсами росту [2]. Промислові функції залишилися домінуючими в агломерації. Прискорено розвива-

ються галузі, які визначають науково-технічний прогрес (машинобудування і металообробка, в тому числі приладобудування, електронна, електроенергетика, порошкова металургія, хімія і нафтохімія), а також нові для області виробництва – мікробіологічне і картонно-паперове. На території агломерації розташовані Трипільська ГЕС, Київська ГЕС, Київська ГАЕС. Підприємства машинобудівної і металообробної галузей випускають хімічне устаткування, машини для тваринництва і кормовиробництва, екскаватори, меліоративну техніку, технологічне устаткування для підприємств торгівлі, а також товари побутового призначення. Серед діючих підприємств хімічної і нафтохімічної промисловості – Броварський завод пластмас. Мікробіологічна промисловість представлена Трипільським біохімічним заводом. В Обухові картонно-паперовий комбінат. Підприємства харчової промисловості: цукрові, молочні, масло-робні, спиртові, крохмальні, консервні заводи, м'ясо-птахокомбінати [2].

Легка промисловість об'єднує підприємства швейної, трикотажної шкіряної, льонообробної галузей (розташовані в містах Фастові, Броварах, Василькові та ін.). На базі місцевих мінерально-сировинних і лісових ресурсів розвинена будівельна і деревообробна промисловість: заводи залізобетонних виробів, цегляні, по обробці граніту, скляні, по виробництву санітарно-технічних виробів.

Львівська міська агломерація є однією з найбільших і найстаріших за часом формування агломерацією. Остаточне формування Львівської міської агломерації відбулося в 1870-х рр., коли внаслідок досить швидкого економічного розвитку, кількість жителів Львова та навколишніх урбанізованих поселень перевищила 100 тисяч чоловік. Значне зосередження промислових об'єктів в ядрі промислової агломерації Львова і його околицях обумовлено перш за все вигідним транспортно-географічним положенням міста, розташованого на важливих залізничних та шосейних шляхах сполучення, що з'єднують Україну з країнами Західної Європи [3].

До провідних галузей Львівської промислової агломерації відноситься: машинобудування і металообробка, переважно, наукоємного та неметаломісткого профілю, деревообробна і целюлозно-паперова, легка і продовольча галузі. Особливе місце займають дві провідні галузі – машинобудування та легка промисловість.

Одеська агломерація простягається вздовж Чорного моря на 120 км. Головні чинники створення і існування агломерації: морський порт, міжнародний аеропорт, міжнародна торгівля, культурний і освітній центр, курорт. Центр розвиненого сільсько-господарського району. Одеська агломерація формується на основі розвитку портово-промислової діяльності основних своїх складових центрів – Одеси, Іллічівська, Южного, Белгород-Дністровська. Головна особливість економіко-географічного розташування агломерації – її приморське та прикордонне положення. Широкий вихід до Азовсько-Чорноморського басейну та до великих річкових магістралей – Дунаю, Дністра, Дону, Дніпра - визначає її великі переваги та транспортні можливості. Ефективні водні шляхи (морські та річкові) дозволяють розширяти економічні зв'язки агломерації зі Східною та Центральною Європою (р. Дунай).

Основними промисловими галузями Одеської агломерації є машинобудування та металообробка, паливна промисловість, хімічна та нафтохімічна промисловість, медична промисловість, легка промисловість, харчова промисловість. На території агломерації розміщені унікальні промислові підприємства, що мають загальнодержавне значення: Одеський припортовий завод, який виробляє мінеральні добрива, ВАТ «Одеський завод радіально-свердильних верстатів» – єдине у країні підприємство, що випускає алмазно-розточні, координатно-розточні, радіально-свердильні і хонінгувальні верстати – єдине на півдні України підприємство – виробник литва чорних і кольорових металів для машинобудування, Одеський завод «Центроліт», ВАТ ОЗПВ

«Мікрон» – провідне підприємство верстатобудівної галузі, яке виробляє металорізаційні верстати з числовим програмним управлінням, багатоцільові свердлильно-фрезерно-розточні. Південний державний науково-виробничий центр «Прогрес» – підприємство з переробки брухту та відходів, які містять дорогоцінні метали [4].

Харківська агломерація розташована на північному сході України. Це важливий транспортний та науковий центр. Через агломерацію проходять магістралі міжнародного та державного значення. Функціонально-галузева структура промисловості області характеризується високою питомою вагою важкої промисловості. Головне місце тут займає найбільший в Україні машинобудівний комплекс. У Харкові знаходяться найбільші підприємства ВПК – держпідприємство «Завод імені Малишева» (виробництво танків і іншої бронетехніки), Компанія «Хартрон» (виробництво систем управління для ракет і космічних апаратів). Харківське авіаційне підприємство (ХАЗ) виробляє як цивільні, так і військові літаки. Розвинене тракторне і сільськогосподарське машинобудування (Харківський тракторний завод, моторобудівний завод «Серп і Молот», заводи тракторних двигунів і тракторних самохідних шасі). Харківська агломерація – основний район енергетичного машинобудування в Україні. До провідних підприємств енергетичного машинобудування відносяться НВО «Електротяжмаш» і «Турбоатом». У Харкові розташовуються такі гіганти електротехнічного машинобудування, як електромеханічний (ГНПО «ХЕМЗ»), електротехнічний (ХЕЛЗ), електроапаратний заводи, «Южкабель». «Харківський верстатобудівний завод» – найбільше верстатобудівне виробництво.

Донецько-Макіївська агломерація знаходиться на південному сході України. Донецько-Макіївська промислова агломерація – одна з найпотужніших в Україні.

Донецько-Макіївська агломерація характеризується складною галузевою і територіальною структурою. В його основі є взаємопов'язані галузі виробництва, які представлені вугільною, металургійною, машинобудівною, хімічною промисловістю і виробництвами з випуску будівельних матеріалів. Енергетична база промислової агломерації представлена потужними тепловими електростанціями – Кураховською, Старобешівською, Зуївською ТЕС і Макіївською ТЕЦ [4].

Дніпропетровсько-Дніпродзержинська агломерація – це агломерація з центром у місті Дніпропетровськ. Простягається вздовж річки Дніпро. Сформована Дніпропетровським та Дніпродзержинським промисловими вузлами і 12 промисловими пунктами, найбільшими серед яких є Верхньодніпровськ, Верхівцеве, Новомосковськ, Синельникове.

Формування промислової агломерації обумовлено зручним транспортно-географічним положенням міст Дніпропетровська та Дніпродзержинська, які знаходяться на перетині Дніпровського водного шляху з залізничними та автомобільними магістралями. Наявність потужного джерела водопостачання (р. Дніпро) та шляхів, які з'єднують Донбас з Криворізьким басейном, зумовили розвиток у ньому чорної металургії, а на її базі - машинобудування і металообробки, хімічного виробництва. Основними виробниками електроенергії є Придніпровська й Дніпродзержинська ТЕС, Дніпродзержинська ГЕС і міські ТЕЦ.

Агломерації України, зберігаючи в цілому свою традиційну спеціалізацію, що склалася історично та під впливом природно-ресурсних і соціально-економічних умов, починають активно розвивати комерційно-спрямовані та інноваційні види промислової діяльності, які в агломерованому середовищі отримують високі показники прибутковості та ефективності. Промислові підприємства переходять з ресурсо- і енергомістких галузей на наукоємне і точне машинобудування, приладобудування,

хімічну промисловість. У Київській агломерації, ядро якої втратило свою провідну інноваційну орієнтацію в період економічних трансформацій та наразі спеціалізується на виробництві товарів легкої, харчової промисловості, лісопромислового комплексу, а також на виробництві і розподіленні електроенергії, газу та води помітне зростання спеціалізованих галузей машинобудування і хімії саме за рахунок ближніх периферійних територій (у Бориспільському, Бородянському, Броварському, Кагарлицькому, Макарівському та Обухівському районах). Харківська агломерація, зберігаючи свою спеціалізацію в галузі виробництва машин і обладнання активізує ринково-спрямовані і комерційно ефективні в трансформаційних умовах види діяльності: виробництво товарів легкої і харчової промисловості та лісопромислового комплексу, що розвиваються переважно в Харківському, Золочівському, Дергачівському, Нововодолазькому районах. Аналогічні процеси характерні для Одеської та Львівської агломерацій [5].

Підвищення конкурентного потенціалу особливо стрімко відбувається в межах промислового виробництва агломерацій України, які активно розвиваються на засадах підприємницької ініціативи, конкуренції ринкових відносин, сприяють поширенню інновацій та передового досвіду господарювання на навколишні території. В них відтворюються загальні тенденції трансформації структури виробництва України, а також проявляються характерні особливості, обумовлені розвитком агломераційного ефекту території та специфікою формування економічної ефективності агломерованого виробництва [6].

Для підвищення конкурентного потенціалу важливу роль відіграють дотримання правил виробництва, використання екологічно не шкідливих устаткувань, дотримання правил сертифікації продукції, розвиток нових технологій, моніторинг ринку збуту. У час коли підприємства мають необмежені можливості у виборі діяльності, ресурсів, партнерів основною проблемою являється відсутність споживача, тому основним завданням промислових підприємств є розробка якісної та доступної продукції для зацікавлення споживача. Саме споживач є рушійною силою для підвищення конкурентоспроможності підприємства. Українським промисловим підприємствам потрібно шукати іноземних інвестицій та збільшувати збут товару за кордон. Найбільше іноземних інвестицій зосереджено в Київській агломерації, оскільки Київ є столицею нашої держави. Іноземні інвестори практично не зацікавлені вкладати інвестиції у важкі галузі промисловості. Сучасна тактика іноземних інвесторів спрямована насамперед на масову дистрибуцію іноземних товарів на ринок України та надання відповідних послуг у столиці, що пояснюється високим рівнем платоспроможності цього регіону порівняно з іншими.

Висновки. Сьогодні важливо розглядати питання оптимізації формування агломераційного ефекту території, давати оцінку ринкових механізмів вдосконалення функціональної структури та прогноз розвитку промислових агломерацій України. Це сприятиме посиленню економічної ефективності функціонування промислового виробництва з дотриманням високих соціальних і екологічних стандартів життя людей, а розробка шляхів розв'язання цих питань стане підвалинами подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

Список використаних джерел

1. Масляк П.О., Олійник Я. Б., Степаненко А. В. Словник – довідник учня з економічної та соціальної географії світу. – К.: Лібра, 1996. – 328 с.
2. Іщук С. І., Гладкий О. В. Київська господарська агломерація: досвід регіонального менеджменту: Монографія. – К.: ВГЛ «Обрії», 2005. – 239 с.

3. Костюк І. Історико-географічний аспект демографічного і територіального розвитку Львівської міської агломерації
4. Іщук С. І. Розміщення продуктивних сил (теорія, методи, практика). – К.: Європейський університет фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, 1999. – 185 с.
5. Гладкий О. В. Наукові основи суспільно – географічних досліджень промислових агломерацій: Монографія / Гладкий О. В. [за ред. С. І. Іщука]; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К.: ВГЛ «Обрії», 2008. – 360 с.
6. Трансформація структури господарства України: регіональний аспект / [За ред. Г. В. Балабанова, В. П. Нагірної, О. М. Нижник]. – К.: Міленіум, 2003. – 404 с.

***Summary:** This paper considers the improvement of the competitive potential of main Ukrainian industrial agglomerations. The biggest Ukrainian agglomerations: Kiev, Kharkov, Odessa, Lviv, Donetsk-Makeevskaya and Dnipropetrovsk Dniprodzerzhyn'sk are analyzed. Increasing of competitive capacity is possible within industrial, entrepreneurial initiatives, the establishment of a competitive market economy .*

***Key words:** agglomeration, industrial agglomeration, industrial enterprise competitive potential.*

УДК 336.71:005.915

***Тарасенко Ю.Б.,** викладач фахових економічних дисциплін
ДВНЗ «Камянець-Подільський індустріальний коледж»*

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Приділена увага показникам фінансової стійкості комерційних банків та чинникам, що впливають на рентабельність та фінансову стійкість банківських установ в умовах розвитку економіки.

***Ключові слова:** фінансова стійкість, рентабельність, ліквідність.*

Постановка проблеми. Проблема управління фінансовою стійкістю банків є особливо актуальною в сучасних умовах глобалізації фінансових ринків, ускладнення банківських продуктів, загострення міжбанківської конкуренції, зростання банківських ризиків, а також кризових явищ у фінансових секторах. Саме тому ефективне управління і забезпечення фінансової стійкості має бути обов'язком та основним стратегічним завданням кожного комерційного банку[4].

Актуальність теми. Необхідно зазначити, що діяльність комерційних банків тісно пов'язана із загальним станом національної економіки, яка знаходиться в умовах політичної кризи, коливань рівня пропозиції та попиту на банківські послуги, конкуренції, наявності інших різноманітних ризиків. Тому підтримання банком фінансової стійкості є вкрай складним завданням, вирішення якого можливе за умови узагальненої оцінки та всебічного аналізу діяльності комерційного банку.

Існують різноманітні підходи щодо оцінки та розуміння поняття фінансової стійкості банків. На жаль, у вітчизняній економічній літературі поки що немає єдиного підходу до визначення фінансової стійкості банку. Відсутність чіткого визначення цього поняття призводить до ототожнення його з іншими економічними категоріями. «надійність», «ліквідність», «платоспроможність» та «кредитоспроможність».

Під фінансовою стійкістю банку розуміють стан усіх фінансових відносин комерційного банку, що забезпечує безперервність його функціонування та розвиток. Фінансово стійким можна вважати банк, в якому збалансований стан фінансових ресурсів, достатня ліквідність активів та в наявності необхідні банківські резерви .